

Ομιλία του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Γιάννου Παπαντωνίου
στο Συνέδριο του Ελληνο - Αμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου

4 Δεκεμβρίου 1992

Ελληνική Οικονομία: Πολιτική και Προοπτικές

Η ελληνική οικονομία εισέρχεται στον τέταρτο χρόνο ύφεσης και λιτότητας. Υπάρχει μια παρατεταμένη οικονομική και κοινωνική κρίση για την οποία, σε μεγάλο βαθμό, ευθύνεται η άδικη και αναποτελεσματική πολιτική που εφαρμόζεται την τελευταία τριετία. Το κρισιμότερο πρόβλημα της οικονομίας είναι το υψηλό δημόσιο χρέος, που διευρύνει το έλλειμμα του δημόσιου τομέα. Τα μεγάλα ελλείμματα τροφοδοτούν τον πληθωρισμό και, μέσα από την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας και την άνοδο των επιτοκίων, καθηλώνουν την οικονομική δραστηριότητα και αναστέλλουν την αναπτυξιακή διαδικασία.

Το δημόσιο χρέος ανερχόταν το 1988, σαν ποσοστό του ΑΕΠ, σε 72%. Το 1992 έχει περίπου τριπλασιαστεί σε τρέχουσες δραχμές (από 5,4 τρισ. σε 15,3 τρισ.) και σαν ποσοστό του ΑΕΠ ανήλθε σε 101%. Κατά συνέπεια, στη διάρκεια των τελευταίων ετών σημειώθηκε σημαντική απόκλιση από το βασικό όρο συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση, δηλαδή τη μείωση της σχέσης δημόσιου χρέους/ΑΕΠ σε επίπεδα χαμηλότερα του 60%. Παράλληλα, ο πληθωρισμός εξακολουθεί να κινείται σε πολύ υψηλά επίπεδα. Είναι αξιοσημείωτο ότι σήμερα τρέχει με τον ρυθμό του Απριλίου 1990, όταν ανέλαβε την εξουσία η σημερινή κυβέρνηση (16%). Εξάλλου, η παραγωγή και τα πραγματικά εισοδήματα των εργαζομένων έχουν

σημειώσει μεγάλη κάμψη, ενώ η ανεργία αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς. Στην απόκλιση των ονομαστικών δεικτών από τους αντίστοιχους δείκτες των ευρωπαϊκών χωρών έχει προστεθεί σημαντική απόκλιση στα πραγματικά μεγέθη της οικονομίας, σε ότι αφορά τόσο τις θεμελιώδεις σχέσεις παραγωγής όσο και τα επίπεδα ζωής και κοινωνικής ευημερίας.

Οι λόγοι της αποτυχίας της οικονομικής πολιτικής της σημερινής κυβέρνησης πρέπει να αναζητηθούν σε δύο κυρίως παράγοντες. Κρίσιμα σφάλματα χαρακτήρισαν καταρχήν τη φορολογική πολιτική, που στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά στην έμμεση φορολογία. Οι αυξήσεις στην έμμεση φορολογία την τελευταία τριετία έχουν προσθέσει περίπου 10 μονάδες στον τιμάριθμο, και 6 μονάδες στα επιτόκια των εντόκων γραμματίων και των ομολόγων του δημοσίου. Η συνακόλουθη αύξηση των δαπανών εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους αποτέλεσε, και αποτελεί, τον κύριο παράγοντα διεύρυνσης των δημοσίων ελλειμμάτων και διόγκωσης του ίδιου του δημόσιου χρέους, πέρα από τις πολύ σημαντικές αποκλίσεις που σημειώθηκαν στην εκτέλεση των προϋπολογισμών. Αντίθετα, η ανοχή της φοροδιαφυγής στοίχισε, την τελευταία τριετία, πολλές εκατοντάδες δισεκατομύρια δραχμές που, αν είχαν εισπραχθεί μαζί με τμήμα τουλάχιστον των 800 δισ. δρχ. βεβαιωμένων αλλά ανεξόφλητων οφειλών προς το δημόσιο, θα είχαν συμβάλει αποφασιστικά στη μείωση του ελλείμματος χωρίς τις πληθωριστικές και άλλες αρνητικές παρενέργειες των αυξήσεων στην έμμεση φορολογία. Επιπλέον, οι έμμεσοι φόροι πλήττουν τα χαμηλά και μεσαία εισοδηματικά στρώματα και, κατά συνέπεια, διευρύνουν τις κοινωνικές ανισότητες, ενώ η πάταξη της φοροδιαφυγής και ο περιορισμός της παραοικονομίας προωθούν ουσιαστικά τη φορολογική δικαιοσύνη.

Εξάλλου, η αποτυχία της οικονομικής πολιτικής αντανακλά την έλλειψη σταθερής γραμμής πλεύσης, που οδήγησε στην κατάρρευση της κυβερνητικής αξιοπιστίας. Η αδιάκοπη αιώρηση του βασικού στόχου της οικονομικής πολιτικής μεταξύ της μείωσης των ελλειμμάτων και της τιθάσευσης του "τέρατος" του πληθωρισμού, οι συστηματικές αποκλίσεις στην εκτέλεση των προϋπολογισμών, η εναλλαγή εισπρακτικών μέτρων, δραστικών μειώσεων των φορολογικών συντελεστών και νέων εισπρακτικών μέτρων, έχουν "ζαλίσει" την αγορά, με αποτέλεσμα τη διατήρηση υψηλών πληθωριστικών προσδοκιών και την απροθυμία ανάληψης επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Η εμπειρία από την άσκηση οικονομικής πολιτικής την τελευταία τριετία δεν επιτρέπει αισιοδοξία για την πορεία της οικονομίας το 1993. Η μείωση της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών και των συνταξιούχων - λόγω του συνδυασμού αυξημένης φορολογικής επιβάρυνσης και πενιχρών εισοδηματικών αυξήσεων - θα καθηλώσει τη ζήτηση σε χαμηλά επίπεδα, ενώ οι υψηλές πληθωριστικές προσδοκίες και η μονοπωλιακή συμπεριφορά του τραπεζικού συστήματος θα κρατήσουν το κόστος του χρήματος σε απαγορευτικά ύψη, με αποτέλεσμα τη συνέχιση της ύφεσης.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του οικονομικού προβλήματος της χώρας και, γενικότερα, η σύγκλιση στις συνθήκες που επικρατούν στις ευρωπαϊκές οικονομίες προϋποθέτουν μια διαφορετική προσέγγιση στη χάραξη και εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής. Πρέπει, καταρχήν, να εξασφαλισθεί η ευρύτερη δυνατή κοινωνική συναίνεση στους βασικούς άξονες της πολιτικής. Οι εμπειρίες από το διεθνές, και ιδιαίτερα τον ευρωπαϊκό χώρο, δείχνουν ότι πολιτικές που προωθούνται χωρίς τη συναίνεση των ενδιαφερομένων κοινωνικών ομάδων ανατρέπονται, ή εκτρέπονται στην πορεία εφαρμογής τους,

λόγω των συγκρούσεων ή ρήξεων που προκαλούν. Η συναίνεση προϋποθέτει την προώθηση μιας αντίληψης κοινωνικής δικαιοσύνης, και την καθιέρωση διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου. Η κοινωνική δικαιοσύνη στη χώρα μας είναι συνώνυμη με τη φορολογική δικαιοσύνη και τη στήριξη του Κράτους Πρόνοιας, που οικοδομήθηκε κυρίως στη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας. Έχει, για το λόγο αυτό, κρίσιμη σημασία να εφαρμοσθεί μια αποτελεσματική πολιτική πάταξης της φοροδιαφυγής και περιορισμού της παραοικονομίας, και να εξασφαλισθούν οι κοινωνικές δαπάνες και το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών. Πρέπει, παράλληλα, να διεξαχθεί ευρύς και ουσιαστικός κοινωνικός διάλογος ανάμεσα στην πολιτεία και τους εκπροσώπους των κοινωνικών φορέων, με στόχο τον καθορισμό των κατευθύνσεων της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής για την ανόρθωση της οικονομίας και τη σύγκλιση προς τις συνθήκες της Κοινότητας.

Η παράταση της ύφεσης προκαλεί μεγάλη ζημιά στην παραγωγική βάση της οικονομίας μας. Επιβάλλεται, κατά συνέπεια, να αναληφθεί συντονισμένη δράση για την στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας και την επιτάχυνση των επενδύσεων. Πρέπει να δοθεί σκληρή μάχη στα κοινοτικά όργανα για την εξασφάλιση των πιστώσεων του 2ου Πακέτου Ντελόρ, που είναι απόλυτα αναγκαίες για την υλοποίηση των μεγάλων έργων υποδομής στις μεταφορές, τις επικοινωνίες και την ενέργεια. Παράλληλα, πρέπει να εφαρμοσθούν οι κανόνες ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα. Η απόκλιση μεταξύ επιτοκίων καταθέσεων και επιτοκίων χορηγήσεων έχει φθάσει τις 10 μονάδες (έναντι 5 μονάδων το 1987/88), παρά το γεγονός ότι έχουν μειωθεί σημαντικά οι δεσμεύσεις που επιβάλλει η Κεντρική Τράπεζα στις αυξήσεις των καταθέσεων. Η τεράστια και συνεχιζόμενη αυτή απόκλιση δίνει το μέτρο της αναποτελεσματικότητας των μεγάλων

κρατικών τραπεζών και εξηγεί, ταυτόχρονα, τα μεγάλα κέρδη των μικρών ιδιωτικών τραπεζών, που "προστατεύονται" έτσι από τα κρατικά ολιγοπώλια. Είναι φανερό ότι το τραπεζικό σύστημα είναι κατεξοχήν ο χώρος όπου πρέπει να ασκηθεί αντιμονοπωλιακή πολιτική ώστε να μειωθεί το κόστος του χρήματος και να τονωθεί η οικονομική, και ιδιαίτερα η επενδυτική δραστηριότητα. Γενικότερα, πρέπει να ανατραπεί η οικονομική φιλοσοφία που χαρακτηρίζει τη σημερινή κυβέρνηση. Οι αφελείς νεοφιλελεύθερες θεωρίες της δεκαετίας του '80 εγκαταλείφθηκαν ακόμα και στις χώρες όπου επιδιώχθηκε, χωρίς επιτυχία, η εφαρμογή τους. Στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, οι κυβερνήσεις σήμερα χρησιμοποιούν το κράτος για να παρεμβαίνουν στις οικονομικές λειτουργίες, με στόχο όχι την παράκαμψη των κανόνων της αγοράς, όπως συνέβαινε συχνά στο παρελθόν, αλλά την ενίσχυση των παραγωγικών συντελεστών μέσα από τη βελτίωση των υποδομών, την εκπαίδευση και επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού, και την ανάπτυξη και εισαγωγή νέων τεχνολογιών. Η σημερινή κυβέρνηση παραμένει εγκλωβισμένη στα ξεπερασμένα δόγματα της περασμένης δεκαετίας και εμφανίζεται να διαθέτει μόνο μια αναπτυξιακή πολιτική, την ιδιωτικοποίηση, που όταν προωθείται τυφλά δεν οδηγεί πουθενά.

Τέλος, πρέπει να αποκατασταθεί η αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής. Πρέπει να τεθεί τέρμα στη διαρκή εναλλαγή και αιώρηση στόχων και μέτρων πολιτικής. Η αποτελεσματικότητα προϋποθέτει σχεδιασμό μακράς πνοής, σταθερότητα και συνέπεια. Μόνο με αυτές τις συνθήκες θα συνεργασθούν οι κοινωνικές ομάδες στην εφαρμογή της πολιτικής, οι εργαζόμενοι θα πιστέψουν στην προοπτική της ανάκαμψης, οι επιχειρηματίες θα αναλάβουν τους κινδύνους φιλόδοξων επενδυτικών πρωτοβουλιών, ο απλός πολίτης θα ανακτήσει την

εμπιστοσύνη στο κράτος, διεκδικώντας τα δικαιώματα και εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις του. Ο χρόνος τρέχει. Η ανόρθωση της οικονομίας μας δεν μπορεί να αργήσει περισσότερο. Είναι επιτακτική η ανάγκη να εφαρμοσθεί μια άλλη πολιτική, από μια άλλη κυβέρνηση.